

**UNIVERSITATEA „BABEȘ-BOLYAI” CLUJ-NAPOCA
FACULTATEA DE SOCIOLOGIE ȘI ASISTENȚĂ SOCIALĂ
DOMENIUL: SOCIOLOGIE**

REZUMAT TEZĂ DE DOCTORAT

**EVOLUȚIA COMPORTAMENTULUI DELINCVENT DIN
PERSPECTIVA CURSULUI VIEȚII**

**COORDONATOR ȘTIINȚIFIC:
PROF. UNIV. DR. MARIA ROTH**

DOCTORAND: TOMA - BAUMGARTEN IOANA

Cluj-Napoca, 2016

CUPRINS

Mulțumiri.....	4
I. INTRODUCERE.....	5
1.1. Descrierea problemei	8
1.2. Considerații deontologice ale studiului.....	11
1.3. Limitări ale studiului.....	12
1.4. Structura lucrării	13
II. PROBAȚIUNEA.....	16
2.1. Probațiunea ca obiect al cercetării sociologice	16
2.1.1. Cadrul conceptual istoric-valoric al probațiunii	16
2.1.2. Probațiunea în România	23
2.1.3. Delincvenții juvenili în structuri legislative.....	29
2.1.4. Răspunderea penală în populația de minori.....	31
2.1.5. Studii privind evaluarea rezultatului probațiunii.....	42
2.1.6. Factori predictori privind modalitatea de ieșire din sistemul de probațiune.....	48
2.2. Factori de risc în circumscrierea comportamentului delincvenților juvenili.....	53
2.2.1. Tipuri de factori de risc.....	54
2.2.1.1. Educația și anturajul delincvențial.....	56
2.2.1.2. Familia.....	59
2.2.1.3. Separarea sau divorțul părinților	60
2.2.1.4. Încarcerarea părinților	62
III. TEORII REFERITOARE LA CAUZELE DELINCVENȚEI	67
3.1. Comportamentul delincvent în viziunea teoriilor sociologice.....	67
3.1.1. Teoria dezorganizării sociale	67
3.1.2. Teoria asocierii diferențiale.....	70
3.1.3. Teoria învățării sociale	72
3.1.4. Teoria controlului social.....	75
3.1.5. Teoria ecologică a factorilor de risc	80
3.1.6. Teoria alegerii raționale.....	82
3.1.7. Teoria activităților de rutină	85
3.2. Comportamentul delincvent în viziunea teoriilor dezvoltării.....	89
3.2.1. Teoria auto-controlului.....	90
3.2.2. Teoria integrată a controlului social	92
3.2.3. Teoria schimbului coercitiv.....	94
3.2.4. Teoria grupurilor de delincvenți.....	96
3.2.5. Teoria interacționistă.....	100
3.2.6. Teoria vârstei diferențiate	103
3.2.7. Teoria potențialului antisocial	106
IV. PERSPECTIVA SOCIOLOGICĂ A CURSULUI VIEȚII ȘI APLICABILITATEA SA ÎN ANALIZA DELINCVENȚEI ȘI PROBAȚIUNII	110
4.1. Apariția și evoluția perspectivei sociologice a cursului vieții	110
4.2. Principii specifice ale perspectivei sociologice a cursului vieții.....	117
4.3. Concepte utilizate în perspectiva sociologică a cursului vieții	126
4.4. Procesul de desistare din perspectiva sociologică a cursului vieții	132
V. REZULTANTELE PROBAȚIUNII. (CERCETĂRI PROPRII).....	144

5.1.1. Design-ul cercetării cantitative	145
5.1.2. Argumente ale demersului de cercetare.....	146
5.1.3. Scopul, obiectivele și ipotezele cercetării.....	147
5.1.4. Metode, instrumente și tehnici de cercetare.....	149
5.1.5. Descrierea populației investigate	153
5.1.6. Variabile utilizate în cercetare.....	157
5.1.6.1. Variabile dependente	157
5.1.6.2. Variabile independente	158
5.1.7. Rezultatele cercetării	160
5.1.7.1. Analiza univariată privind modalitatea de ieșire din probațiune.....	160
5.1.7.2. Analiza bivariată privind dinamica ieșirilor din probațiune în populația de minori și tineri din probațiune	184
5.1.7.2. Analiza Cox privind predictorii ieșirii prin eșec din probațiune	200
5.1.8. Concluziile cercetării cantitative	210
5. 2. Impactul evenimentelor de viață asupra comportamentului delinvent în populația de minori și tineri din probațiune	212
5.2.1. Design-ul cercetării calitative	212
5.2.2. Caracteristicile lotului de subiecți intervievați	214
5.2.3. Metode, tehnici și instrumente de cercetare	215
5.2.4. Considerente generale în realizarea studiilor de caz	217
5.2.5. Prezentarea studiilor de caz.....	217
5.2.5.1. Studiu de caz nr. 1. “De la șoc la schimbare”.....	219
5.2.5.2. Studiu de caz nr. 2. “De la înstrăinarea de părinți la întemeierea propriei familii”.....	227
5.2.5.3. Studiu de caz nr. 3. “Șansa”.....	233
5.2.5.4. Studiu de caz nr. 4. “Neșansa”.....	238
5.2.5.5. Studiu de caz nr. 5. “Reușita”.....	241
5. 2. 6. Concluziile cercetării calitative	246
VI. CONCLUZII FINALE ȘI RECOMANDĂRI	249
BIBLIOGRAFIE.....	263
ANEXE.....	281
INDEX TABELE ȘI GRAFICE	300

ABSTRACT

În contextul impactului social pe care îl au măsurile educative neprivative de libertate în rândul delincvenților juvenili asupra comportamentului lor, consider necesar a elaborarea unui demers științific pentru înțelegerea fenomenului de delincvență raportat la rezultatul probațiunii ca formă de sancționare a delincvenților juvenili. Importanța aplicării măsurilor educative neprivative de libertate este cu atât mai stringentă cu cât actorii sociali vizați sunt minori și tineri. Evaluarea rezultatului probațiunii ca formă de sancționare a fost posibilă prin raportarea studiului la perspectiva sociologică a cursului vieții și metodele de analiză specifice, care au permis examinarea modalităților de ieșire din probațiune în rândul populației supuse investigației, oferind o perspectivă integrată asupra caracteristicilor care definesc rezultatul final al probațiunii.

Cuvinte cheie: *comportament delinvent, delincvenți juvenili, rezultatul probațiunii, perspectiva cursului vieții, analiza evenimentelor biografice*

Introducere

Fenomenul delincvenței din perspectiva sociologică a cursului vieții este perceput ca o traiectorie ce se află sub impactul schimbărilor istorice și sociale pe care indivizii le trăiesc și care se modifică în timp¹. Ca perioadă de interes, adolescența prezintă un risc crescut pentru delincvență, fiind caracterizată de schimbări bruște și rapide pe care le întâmpină adolescenții. În această perioadă, adolescenții se confruntă cu noi responsabilități, noi roluri sociale, apare nevoia de independență, de distracție și senzații tari, în timp ce controlul parental își pierde din intensitate, iar adolescenții devin mai libertini, crește nevoia de resurse, inclusiv a celor materiale, dar se constată și o creștere a influenței grupului de egali², aspect care poate conduce la adoptarea unor modele de comportament cu influențe antisociale/delinvențiale.

Perspectiva sociologică a cursului vieții în contextul temei de cercetare nu

¹ Chung *et al.*, 2002; Sampson și Laub, 1993; Hagan, 1997; Ayers *et al.*, 1999.

² Agnew, 2003.

surprinde doar caracteristici singulare în evaluarea rezultatului probațiunii ca sancțiune, ci analizează un complex de caracteristici de la nivelul socio-familial, educațional al individului care pot influența în mod diferit modalitatea de ieșire din probațiune în rândul subiecților supuși investigației. Importanța studiului prezent constă în actualitatea și interesul pe care îl constituie cadrul aplicării măsurilor educative neprivative de libertate, ca alternativă la măsurile privative de libertate în contextul unor practici care conțin elemente restaurative și care sunt structurate pornind de la ipoteza că „ființele umane sunt mai fericite, mai cooperante, mai productive și mai dispuse să realizeze schimbări pozitive în comportamentul lor, atunci când cei care se află în poziții de autoritate fac lucruri împreună cu ei, decât atunci când le fac asupra lor și pentru ei”³.

Problema investigată în această lucrare de doctorat vizează analiza situației minorilor și tinerilor care au fost sancționați cu o măsură educativă neprivativă și care s-au aflat pe durata executării măsurii sub supraveghere, prin prisma rezultatului probațiunii/ a modalității de ieșire din serviciul de probațiune. În vederea evaluării rezultatului probațiunii, a fost evaluată probațiunea ca măsură/sancțiune aplicată minorilor/tinerilor delincvenți și eficiența acesteia în rândul acestei categorii de subiecți în contextul vechiului perimetru legislativ (Vechiului Cod Penal în vigoare până la 1 februarie 2014), întrucât perioada de investigare a vizat intervalul anilor 2001 - debutul anilor 2014.

Lucrarea nu și-a propus prin prezentul demers de cercetare realizarea unui studiu legislativ care să analizeze tema abordată dintr-o astfel de perspectivă și prin care să investigheze aspecte de drept ale sistemului sancționator privind populația de minori și tineri delincvenți, ci realizarea unui studiu sociologic, din perspectiva sociologică a cursului vieții care să reliefeze o serie de caracteristici individuale, socio-familiale, socio-educative, care implică perioada de supraveghere și care influențează rezultatul măsurii probațiunii (succesul și eșecul probațiunii în populația supusă investigației). În contextul perspectivei sociologice - demersul investigativ se raportează la perimetrul legislativ în vigoare în perioada supusă investigației și folosește ca metodă de analiză, utilizată în cercetările cursului vieții - analiza evenimentelor biografice - a fost evaluat

³ Wachtel și McCold, 2004, p. 1.

rezultatul măsurii probațiunii în raport cu o serie de caracteristici care sunt asociate cu succesul sau eșecul probațiunii.

În prezenta cercetare am optat pentru o definiție de lucru a probațiunii, ca rezultat al unei sinteze privitoare la cadrul etimologic al probațiunii, și anume: *probațiunea este o formă de sancționare a delincvenților juvenili și infractorilor care constă în organizarea și executarea supravegherii persoanei sancționate prin monitorizarea/supravegherea comportamentului, acordarea de asistență și consiliere individuală în vederea orientării acesteia spre un mod de viață just; scopul fiind îndreptarea, corectarea și reeducarea persoanei care a comis o infracțiune și reabilitarea socială a acesteia, în vederea reducerii riscului de săvârșire a unor noi infracțiuni și al creșterii gradului de siguranță în comunitate.*

Potrivit definiției și scopului probațiunii enunțat, autoarea a utilizat în lucrare următoarele concepte: **conceptul de „succes al probațiunii”** - cu sensul de **„respectarea măsurilor și obligațiilor de supraveghere”** potrivit cadrului legislativ în care se încadrează demersul de cercetare menționat anterior, ieșirea subiectului din probațiune are loc la expirarea/încheierea termenului de încercare/supraveghere⁴ în care acesta nu comis o infracțiune nouă, a respectat măsurile și obligațiile impuse de instanță și nu s-a impus revocarea măsurii educative în curs în baza pronunțării unei hotărâri judecătorești definitive.

Conceptul de „eșec al probațiunii” este folosit cu sensul de **„încălcarea măsurilor și obligațiilor de supraveghere”**; eșecul însemnând revocarea măsurii educative în curs, datorită comiterii unei noi infracțiuni în termenul de încercare/supraveghere și a încălcării subiectului investigat a măsurilor și obligațiilor impuse de instanță, revocare ce are loc în baza pronunțării unei hotărâri judecătorești definitive. Asupra conținutului măsurii educative neprivative (măsurilor și obligațiilor impuse de instanță minorilor) autoarea va reveni în capitolul al doilea al lucrării, unde este discutat contextul legislativ de aplicarea a acestor măsuri.

În cazul problemei abordate în acest studiu analiza rezultatului probațiunii, a

⁴ Sintagma *termen de încercare* este folosit potrivit vechiului cadru legislativ (Vechiul Cod Penal și Legea 123/2006), iar sintagma *termen de supraveghere* este folosit potrivit noilor reglementări legislative (Noul Cod Penal și Legea 252/2013), autoarea a optat în favoarea folosirii pe parcursul lucrării pentru *termen de supraveghere*.

modalității prin care părăsesc minorii și tinerii sistemul de probațiune este oportună, actuală și de interes în primul rând, prin prisma categoriei de subiecți investigați și a nevoilor cu care se confruntă și, în al doilea rând, prin nevoia de consolidare a unor politici sociale viabile în vederea susținerii unor rezultate pozitive care să vizeze rezultatul final al probațiunii, minimizând pe termen lung, efectele negative pe care le poate dezvolta o posibilă carieră infracțională.

Cap. II. PROBAȚIUNEA

Capitolul II, „Probațiunea”, discută despre *probațiune* ca obiect al cercetării sociologice - nașterea probațiunii într-un cadru istoric și valoric clar definit. Sunt tratate aspecte ce implică definirea termenului de probațiune, probațiunea ca măsură/sanctiune, fiind prezentat un scurt istoric al probațiunii în România și importanța acestei măsuri/sanctiuni în contextul unui sistem de justiție în care predomină majoritar elemente retributive, cu accente restaurative, alături de care este prezentat cadrul legislativ în baza căruia s-a consolidat probațiunea ca sancțiune/instituție. În cadrul aceluiași capitol sunt prezentate studiile relevante care au analizat rezultatul măsurii probațiunii și eficiența programelor derulate în spațiul internațional și se discută despre importanța factorilor de risc și a factorilor cu rol protector în apariția sau în stoparea comportamentului delinvent. Probațiunea ca sancțiune menține indivizii care au comis fapte penale în interiorul comunității, unde aceștia își mențin legăturile sociale care le oferă suport în depășirea comportamentului delinvent/infracțional, reprezentând un sprijin însemnat, cu atât mai mult cu cât este vorba de minori delinvenți, fiind astfel „o alternativă la închisoare”⁵. Probațiunea ca sancțiune are ca obiectiv principal menținerea persoanei sancționate în interiorul comunității, unde aceasta poate desfășura activitățile sociale și își păstrează legăturile sociale cu familia, cu școala dar și cu alte instituții care vin în sprijinul său. Desfășurarea activităților sociale și stabilirea legăturilor sociale se realizează în baza limitelor care implică conținutul măsurilor și obligațiilor impuse de instanță. Probațiunea prin specificul ei operează astfel, în cadrul mai multor dimensiuni sociale și oferă în perimetrul sancționator o serie de elemente care să vină în întâmpinarea nevoilor cu care se confruntă minorii și tinerii delinvenți și să le ofere acestora posibilitatea reabilitării lor,

⁵ Durnescu, 2008, p. 8

dar, totodată, să asigure siguranța societății.

În ceea ce privește istoricul probațiunii în România, în cadrul unui sistem de justiție în care predomină elemente retributive, primele forme evidente ale probațiunii care anunțau formarea unui sistem fundamentat în România apar la sfârșitul secolului XX. Anii 1996 marchează debutul sistemului de probațiune în spațiul autohton prin inițierea de către DGP⁶ a unui „program de probațiune care a constat în derularea unui proiect pilot la Penitenciarul Arad, de organizare și funcționare a unui centru experimental de probațiune”, căruia i-au succedat centrele experimentale de la Cluj, Gherla, Dej și Iași (anul 1998), Pitești, Târgoviște și Timișoara (anul 1999) și București (anul 2000). Începutul secolului al XXI-lea aduce noutăți în perimetrul legislativ, ca urmare a succesului dobândit în urma funcționării celor 11 centre-pilot din România; drept urmare, au fost adoptate următoarele acte legislative: Ordonanța de Guvern nr. 92/2000 privind organizarea și funcționarea serviciilor de reintegrare socială și supraveghere a executării sancțiunilor neprivative de libertate (ordonanță aprobată ulterior prin Legea nr. 129/2002); H.G. nr. 1239/2000; Regulamentul de aplicare a dispozițiilor O.G. nr. 92/2000 privind cadrul procedural al instituției probațiunii. Anii 2001 și 2002 se bucură de extinderea la nivel național a sistemului probațiunii prin înființarea de servicii de reintegrare, care erau subordonate din punct de vedere administrativ tribunalelor. În cadrul legislativ aferent, supravegherea, consilierea și asistarea unor persoane (e.g., persoanele condamnate la pedeapsa cu închisoarea, cu suspendarea executării sub supraveghere) în sarcina cărora instanța a dispus respectarea măsurilor și obligațiilor⁷, minori cărora li se aplică măsura educativă a libertății supravegheate și suspendarea executării pedepsei sub supraveghere sau sub control⁸ sunt prioritare pentru serviciile de probațiune. Legea nr. 211/2004 privind unele măsuri pentru asigurarea protecției victimelor infracțiunilor, dar și Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului privind evaluarea minorilor care au comis fapte penale, dar nu răspund penal, evaluare care are ca scop adoptarea unei măsuri de protecție care să respecte drepturile copilului intră de asemenea, intră în atenția serviciilor de probațiune.

Câțiva ani mai târziu, urmează adoptarea unor noi acte normative care să

⁶ Direcția Generală a Penitenciarelor.

⁷ Art. 86³ alin. 1, lit. a-d și alin. 3 lit. a-f, Cod penal din 1969.

⁸ Art. 103, alin. 3 lit. a-c și art. 110¹ Cod penal din 1969.

configureze statutul serviciilor de probațiune (Legea nr. 123/2006 privind statutul personalului din serviciile de probațiune, Legea nr. 327/2006 privind salarizarea și alte drepturi ale personalului din serviciile de probațiune și Legea nr. 275/2006 privind executarea pedepselor și a măsurilor dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal care are elemente care implică și serviciile de probațiune. În anul 2008 a fost adoptată O.U.G. nr. 31/2008 privind modificarea art. 482 din Codul de procedură penală din 1969, ordonanță de urgență prin care serviciile de probațiune nu mai aveau obligația de a întocmi referate de evaluare la cererea organelor de cercetare penală, în timp ce solicitarea de întocmire a referatelor de evaluare de către organele de urmărire penală primea un caracter opțional. Recent au fost adoptate noi acte normative, și anume, Legea nr. 252/2013 privind organizarea și funcționarea sistemului de probațiune și Legea nr. 253/2013 privind executarea pedepselor, a măsurilor educative și a altor măsuri neprivative, dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, dar și intrarea în vigoare a Noului Cod Penal, la 1 februarie 2014, care aduce modificări importante privitoare la cauzele cu minori și anume, elimină pedepsele pentru minori. În noul context legislativ, minorii vor fi sancționați exclusiv pe baza măsurilor educative, care pot fi deopotrivă privative de libertate sau neprivative de libertate, aspecte asupra cărora autoarea va reveni în cadrul acestui capitol. Potrivit noului cadru legislativ⁹ sistemul de probațiune, ca serviciu public, contribuie la înfăptuirea actului de justiție, iar activitatea sistemului de probațiune se desfășoară în interesul comunității, în scopul reabilitării sociale a infractorilor, al diminuării riscului de săvârșire a unor noi infracțiuni și al creșterii gradului de siguranță în comunitate. În privința aspectelor legate de promovarea sancțiunilor și măsurilor comunitare, acestea urmăresc, în primul rând, reducerea costurilor sociale ale executării sancțiunilor și măsurilor penale prin diminuarea populației din unitățile penitenciare, și în al doilea rând, valorificarea potențialului socio-economic al infractorilor și menținerea siguranței comunității; strategie prin care se urmăresc deopotrivă - beneficii atât la nivel macrosocial cât și microsocioal. Într-un asemenea cadru legislativ care s-a consolidat semnificativ în prima parte a secolului al XXI-lea și care a contribuit la inserarea în cadrul sistemului de justiție retributiv, elemente restaurative, se modifică paradigma de sancționare a minorilor delincvenți în

⁹ În Legea nr. 252/2013 privind organizarea și funcționarea sistemului de probațiune

spațiul autohton.

În privința **studiilor** care au evaluat rezultatul probațiunii, în România, cadrul cercetărilor nu este unul extins: dimpotrivă, nu există studii care să aibă un *design* longitudinal prospectiv sau retrospectiv și care să analizeze rezultatul probațiunii prin prisma unor caracteristici identificate în populația de minori și/sau tineri care au primit măsuri neprivative de libertate. Analiza riscului de eșec al probațiunii folosind ca metodă *analiza evenimentelor biografice* oferă posibilitatea elaborării unor politici sociale pertinente care să aibă în vedere optimizarea procesului de supraveghere, cu scopul obținerii unui rezultat final pozitiv al probațiunii, reliefând totodată faptul că efectele pe care le au măsurile educative neprivative de libertate asupra desfășurării cursului vieții unui minor/tânăr delincvent sunt semnificativ reduse în raport cu efectele pe care le produc măsurile privative de libertate.

Succesul și eșecul probațiunii este definit diferit în funcție de scopul cercetării. Concluziile unui studiu de pionierat important în domeniul probațiunii întreprins în 1958¹⁰ au evidențiat o rată de succes a probațiunii (succesul fiind măsurat prin respectarea cu succes a unor măsuri și obligații și evitarea unei noi condamnări timp de trei ani după încheierea probațiunii, dar și încălcarea anumitor măsuri și/sau obligații fără să implice revocarea) de 73,8% pentru persoanele adulte și 62,4% pentru delincvenții juvenili. Obținerea unor rezultate favorabile pentru acea perioadă în domeniul probațiunii (implicând dificultățile de ordin metodologic ale epocii respective) au încurajat și susținut eforturile în consolidarea probațiunii atât ca sancțiune dar și ca instituție, pentru ca încrederea societății să crească, iar rolul ei în procesul de reabilitare al persoanelor care comit fapte penale să fie unul însemnat. Eșecul probațiunii¹¹ se poate operaționaliza prin nerespectarea măsurilor și obligațiilor impuse pe durata probațiunii, sustragerea de la respectarea acestora fără anunțarea în prealabil a serviciului de probațiune responsabil, situație în care măsura neprivativă este revocată și se impune o nouă măsură fie neprivativă, care să implice un alt conținut al măsurilor și obligațiilor, fie o măsură privativă de libertate. Caracteristici precum vârsta, etnia, locul de muncă, nivelul de școlarizare, stabilitatea într-o relație, antecedentele penale au fost cel mai adesea asociate

¹⁰ Radzinowicz (1958 *apud.* Farrall, 2013),

¹¹ Potrivit lui Morgan, 1995, p. 143.

cu rezultatul probațiunii, cu succesul sau eșecul probațiunii deopotrivă. Antecedentele penale apar în literatura de specialitate, alături de caracteristicile perioadei de supraveghere și anume, durata perioadei de supravegherii și calitatea procesului de supraveghere ca predictor puternic ai ieșirii din probațiune prin eșec¹².

Studiile arată că un procent cuprins între 14% și 60% dintre persoanele care intră în probațiune sunt arestate din nou în timpul perioadei de supraveghere, ca urmare a încălcării măsurilor și obligațiilor impuse de instanță sau a comiterii unei noi infracțiuni în această perioadă¹³. În acest sens, ratele ridicate de eșec ale probațiunii atrag atenția asupra nevoii de explorare și înțelegere aprofundată a caracteristicilor recurente ale persoanelor supravegheate care conduc la un astfel de fenomen, dar totodată și asupra factorilor cu rol protector care pot conduce la minimizarea acestui risc și implicit, la conturarea unui model pozitiv al probațiunii, un model de succes; aspecte asupra cărora va fi îndreptată atenția și în lucrarea prezentă. Potrivit concluziilor cercetărilor desfășurate în S. U. A. populația majoritară din probațiune este preponderent masculină (76%), populația feminină fiind semnificativ redusă; iar în privința rasei, cei mai mulți sunt caucazieni (56%), urmași de afro-americani (29%) și hispanici și latini (13%); 48% au avut o condamnare anterioară, iar în ceea ce privește vârsta, 26% aveau vârsta între 18-24 ani¹⁴. Studii recente¹⁵ arată că există progrese în ceea ce privește rezultatul probațiunii, astfel 73% dintre cei care intră în probațiune încheie termenul de supraveghere cu succes, 82% dintre persoanele supravegheate îndeplinesc toate măsurile și obligațiile impuse; în timp ce un procent semnificativ redus reprezentând 18% din populația persoanelor supravegheate nu reușesc să încheie termenul de supraveghere și ies din probațiune prin revocarea măsurii (prin eșec) datorită încălcării măsurilor și obligațiilor impuse. Factorii care influențează ieșirile din sistemul de probațiune prin eșec implică consumul de alcool și droguri, probleme de natură psihică; iar lipsa suportului familial se numără printre cei mai puternici indicatori ai riscului de ieșire prin eșec din probațiune¹⁶.

¹² Taxman, 2008, 2009.

¹³ Morgan, 1994.

¹⁴ Taxman, 2009.

¹⁵ Glaze și Boncazar, 2008.

¹⁶ McLellan *et al.*, 2000.

În încheierea capitolului sunt discutați o serie de factori de risc identificați în literatura de specialitate ca predictorii ai comportamentului delincvent și a căror abordare este importantă în cadrul demersului de cercetare științific actual. Factorii de risc problematizați în contextul temei de cercetare implică: educația și anturajul delincvențial, familia - separarea/divorțul părinților și încarcerarea părinților.

Cap. III. TEORII REFERITOARE LA CAUZELE DELINCVENȚEI

Capitolul al treilea „Teorii referitoare la cauzele delincvenței” prezintă o selecție a teoriilor relevante în contextul temei de cercetare abordate și discută tezele unor teorii sociologice clasice din domeniul delincvenței pentru relevanța lor în analiza comportamentului delincvent. Problematizarea acestor teorii sociologice în contextul lucrării prezente se datorează nevoii de ancorare a cercetării empirice într-un cadru fundamentat de cercetări clasice riguroase în domeniu. Sunt abordate punctual teorii care au analizat comportamentul delincvent din perspective diferite care implică factori sociali, de mediu, factori familiali sau individuali (*e. g.*, teoria dezorganizării sociale, teoria controlului social, teoria asocierii diferențiale, teoria activităților de rutină, teoria alegerii raționale sunt doar câteva dintre teoriile sociologice clasice care au stat la baza lucrării prezente). De asemenea, sunt discutate o serie de teorii ale dezvoltării comportamentului delincvent care au reușit să se impună în literatura de specialitate a ultimelor decenii prin explorarea modului în care variază comportamentul convențional și cel delincvent în cursul vieții și cum schimbările sociale influențează comportamentul uman, deopotrivă nondelincvent și delincvent. Aceste teorii au preluat în structura lor elemente din teoriile sociologice clasice din domeniu, iar tezele lor nu reprezintă în sine o noutate (*e.g.*, asocierea cu egali delincvenți, atașament scăzut, probleme educaționale *etc.*), ci, mai degrabă, oferă explicații mai complexe privitoare la apariția comportamentului delincvent, în cadrul proceselor istorice, economice și culturale din cadrul unei societăți (*e.g.*, teoria schimbului coercitiv, teoria grupurilor de delincvenți, teoria auto-controlului, teoria potențialului antisocial, *etc.*).

Cap. IV. PERSPECTIVA SOCIOLOGICĂ A CURSULUI VIEȚII ȘI APLICABILITATEA SA ÎN ANALIZA DELINCVENȚEI ȘI A PROBAȚIUNII

În acest capitol este prezentat cadrul teoretic-conceptual general al perspectivei sociologice a cursului vieții care încadrează prezenta temă de cercetare (principii și concepte) utilizate în demersul propriu de cercetare și aplicabilitatea acestora în analiza fenomenului delincvenței și a probațiunii.

Perspectiva sociologică a cursului vieții este în prezent printre cele mai utilizate în studiile de tip longitudinal a vieților umane. Aceasta a intrat în sfera de interes a cercetărilor sociale în 1950 și este legată de numele lui Mills (1959), care propune „cursul vieții ca domeniu distinct de studiu în științele comportamentale, ce cuprinde studiul biografiilor, al istoriei și al problemelor de intersecție cu structurile sociale”¹⁷. Cursul vieții este o orientare teoretică, o paradigmă, o „teorie” cu relevanță deosebită pentru studierea dezvoltării umane și a înaintării în vârstă¹⁸. În acord cu această poziție, abordarea sociologică a cursului vieții oferă posibilitatea determinării unui domeniu de cercetare vast, care să servească drept suport cercetătorilor în demersul descriptiv și explicativ, în vederea determinării unor judecăți logice necesare cu scopul delimitării ariei de cercetare, a procesului de selecție al variabilelor, dar și a *design*-ului de cercetare și a metodelor de analiză a datelor.

Cursul vieții este perceput ca „orientare teoretică ce este alcătuită din modele gradate pe vârste, încorporate în instituții sociale și în istorie, viziune care oferă o perspectivă asupra consecințelor pe care le au parcursurile sociale asupra procesului de dezvoltare și înaintare în vârstă, în cadrul contextelor sociale și istorice de viață variate”¹⁹. Autoarea precizează, de asemenea, că folosirea conceptului *cursul vieții* se poate face cu sensul de *durata vieții*, *povestea vieții* sau *ciclul vieții* (*life span*, *life history*, *life cycle*) cu mențiunea că, deși acești termeni sunt parte a terminologiei cursului vieții, nu prezintă nici o relație de sinonimie cu acesta din urmă, întrucât fiecare termen se bucură de autonomie în raport cu acesta.

Sensul unei incursiuni din punctul de vedere al analizei evenimentelor de viață

¹⁷ Mureșan, 2012, p. 15.

¹⁸ Merton, 1968, *apud* Muresan 2012, p. 18.

¹⁹ Potrivit lui Mureșan, 2012, p. 12.

este legat de nevoia plasării subiecților investigați în studiul de cercetare într-un timp și într-un spațiu în care au evoluat ca și copii, apoi ca adolescenți și tineri; de raportare la evenimentele de viață pe care le-au trăit și tranzițiile prin care au trecut. Ca atare, această perspectivă sociologică oferă oportunități semnificative pentru analiza evoluției comportamentului delincvent din perioadele timpurii ale dezvoltării, prin perioada parcurgerii instituțiilor școlare și eventualul abandon școlar, până la condamnarea la o pedeapsă neprivativă de libertate (intrarea în probațiune și sancționarea minorului/tânărului cu o măsură neprivativă de libertate) și evaluarea rezultatul probațiunii ca măsură. Metodele specifice de analiză integrate paradigmei menționate oferă, astfel, posibilitatea studiului unor fenomene sociale într-o manieră mult mai performantă și aplicată decât permit cercetările clasice²⁰, întrucât metodele de analiză convenționale nu reușesc întotdeauna să surprindă multitudinea schimbărilor ce se succed în cursul vieții într-o formă complexă și extinsă asupra mai multor dimensiuni ale vieții umane. Aceste metode de analiză permit la modul ideal cercetătorului posibilitatea unei analize ample și riguroase asupra unui univers complex de caracteristici, evenimente de viață ce caracterizează și particularizează cursul vieții fiecărui subiect. În contextul studiului prezent este utilizată ca metodă de analiză principală analiza evenimentelor biografice pentru a evalua rezultatul măsurii probațiunii în contextul caracteristicilor identificate în populația de minori și tineri din probațiune.

Cercetările cursului vieții urmăresc factorii și variabilele care pot contribui la conturarea unor noi perspective privind etiologia dezvoltării comportamentului delincvent și desistarea acestuia care au un rol de suport în cadrul programelor de prevenție și intervenție, scopul acestor programe fiind desistarea comportamentului delincvent sau împiedicarea dezvoltării unei cariere infracționale. Raportat la cursul vieții, comportamentul delincvent este perceput ca fiind parte din complexul de traiectorii pe care le parcurge o persoană în cursul vieții; anumite traiectorii (*e.g.*, educația sau munca) pot avea efecte asupra comportamentului delincvent.

Principiile perspectivei sociologice a cursului vieții discutate în cadrul lucrării²¹ sunt: **principiul activismului uman** - oamenii își construiesc propriul curs al vieții prin

²⁰ Elder Jr. *et al.*, 2003

²¹ Elder Jr. *et al.*, 2003, p. 11.

alegerile pe care le fac și prin acțiunile lor, în raport cu oportunitățile și constrângerile istorice și circumstanțele sociale; **principiul dezvoltării umane pe durata vieții** - dezvoltarea umană și îmbătrânirea sunt procese de lungă durată, care se desfășoară pe durata întregii vieți, **principiul timpului și locului** - cursul vieții unei persoane este încorporat și format de timpul istoric și locurile în care trăiește aceasta pe parcursul vieții, **principiul sincronizării** - antecedentele și consecințele tranzițiilor, evenimentelor și *pattern*-urilor comportamentale variază în funcție de sincronizarea lor în cursul vieții, **principiul vieților legate** - viețile sunt trăite interdependent și influențele social-istorice sunt exprimate prin intermediul rețelei de relații sociale interpersonale. Alături de principiile menționate au fost tratate conceptele-cheie ale perspectivei cursului vieții și anume: generațiile, evenimentele de viață, punctele de cotitură, traiectoriile în contextul aplicabilității lor în contextul prezentei teme de cercetare.

În partea finală a capitolului sunt discutate aspecte legate de procesul de desistare din perspectiva cursului vieții și importanța acestui proces în viața delincvenților. În contextul perspectivei sociologice a cursului vieții procesul de desistare în complexitatea lui ocupă un rol important, ieșirea din sistemul de probațiune fiind un eveniment major pentru persoanele aflate în probațiune, în vederea căruia sunt antrenate forțe multiple; deopotrivă persoanele sancționate, cât și cadrele autorizate care au rolul de a facilita și a optimiza finalitatea procesului de supraveghere cu scopul obținerii unor rezultate favorabile, care să susțină desistarea după părăsirea probațiunii. Din perspectiva persoanei supravegheate, procesul desistării se construiește treptat, încă de la debutul șederii persoanei în probațiune prin interacțiunea unui complex de factori, stări, atitudini, acțiuni, angajamente, implicare. Un rol important în această direcție îl reprezintă atitudinea colaborativă pe care o manifestă persoana supravegheată față de corpul profesioniștilor din sistemul de probațiune și activitățile care se desfășoară pe durata șederii persoanei în probațiune, dar și motivația persoanei pentru schimbarea comportamentului delincvent și adoptarea unei conduite prosociale.

De asemenea, sunt valorizate și evenimentele de viață pe care le trăiește persoana supravegheată după intrarea în probațiune (*e.g.*, angajarea, căsătoria, parentalitatea timpurie, *etc.*), evenimente care pot contribui în mod real la susținerea motivației pentru schimbare a conduitei delincvente și a activării procesului de schimbare și de reabilitare a

persoanei supravegheate, prin asumarea unor noi roluri sociale ce implică noi responsabilități și adesea, schimbă perspectivele de viitor (e.g., căsătoria).

Prin procesul de desistare²² se urmărește diminuarea riscurilor și focalizarea pe bunăstarea persoanelor aflate în supraveghere, dar și a victimelor și a comunității în general. Evaluarea este o etapă fundamentală în care sunt evaluate riscurile, nevoile, punctele tari, resursele disponibile pentru a activa starea de bine în rândul persoanelor supravegheate, dar și a comunității; urmată de concentrarea pe segmentul practic, etapă în care se delimitează clar sarcinile comune, se pune accent pe participarea activă la identificarea riscurilor, a nevoilor, a resurselor existente, a obstacolelor având ca scop dezvoltarea capitalului din viața persoanei supravegheate (atât capitalul uman - motivațiile și capacitățile, cât și pe cel social - rețelele și oportunitățile).

Cap. V. REZULTATELE PROBAȚIUNII. (CERCETĂRI PROPRII)

Capitolul V prezintă rezultatele probațiunii, cercetările empirice proprii (cercetarea cantitativă – Analiza evenimentelor biografice ca metodă în evaluarea rezultatului probațiunii și cercetarea calitativă – Impactul evenimentelor de viață asupra comportamentului delincvent în populația de minori și tineri).

Cercetarea cantitativă. Analiza evenimentelor biografice ca metodă în evaluarea rezultatului probațiunii - În urma stabilirii *design*-ului de cercetare cantitativ și a metodelor de culegere a datelor, am optat în vederea prelucrării datelor obținute pentru **metoda analizei evenimentelor biografice** (*event history analysis*). Argumentul în favoarea alegerii acestei metode este legat de faptul că aceasta oferă posibilitatea cercetătorului de a analiza un fenomen/un eveniment pe o perioadă lungă de timp și surprinde impactul anumitor factorii/caracteristici asupra evenimentului studiat (în contextul studiului prezent – evenimentul analizat este rezultatul probațiunii (eșecul sau succesul probațiunii), iar factorii se regăsesc la nivel individual, socio-familial, socio-educational sau cei care implică procesul de consiliere din perioada supravegherii).

În ceea ce privește procesul de culegere a datelor sociale în cercetările de tipul

²² În viziunea lui McNeil (2006)

cursului vieții, acesta se subordonează următoarele principii²³, și anume datele trebuie să aibă în vedere aspecte legate de contextul social-istoric, contextul relațiilor sociale (familie, instituții), cronologia evenimentelor de viață, codificarea cronologică a datelor, în funcție de apariția sau durata petrecută de la un eveniment de referință.

Argumentul privitor la selecția pentru investigarea populației de minori și tineri din județul Cluj se datorează intenției și interesului pentru această categorie vulnerabilă de beneficiari care intră în contact cu sistemul de justiție, în vederea sintetizării unei perspective asupra tipului recurent de ieșire din sistemul de probațiune, prin catalogarea unor caracteristici prezente în rândul populației investigate în raport cu rezultatul probațiunii. Investigarea acestei categorii de subiecți reprezintă o chestiune esențială în vederea formulării unor propuneri care vizează monitorizarea permanentă a factorilor de risc privind eșecul/revocarea probațiunii și atenția focalizată asupra complexului de factori cu rol protector și a punctelor tari care pot consolida succesul probațiunii, iar pe termen lung susțin desistarea.

Al doilea argument privitor la analiza modalității de ieșire din sistemul de probațiune este legat de lipsa unui astfel de studiu longitudinal retrospectiv privind această temă de cercetare la nivelul județului Cluj, însă și la nivelul altor județe care să analizeze dinamica ieșirilor din probațiune prin prisma caracteristicilor identificate în populația de minori/tineri care a ieșit din evidența serviciului de probațiune fie prin eșec (încălcarea măsurilor și obligațiilor impuse de instanță), fie prin succes (respectarea măsurilor și obligațiilor impuse de instanță). O asemenea analiză face o evaluare a riscului de eșec al probațiunii ca măsură în rândul populației de minori și tineri și care sunt caracteristicile studiate în populație care cresc riscul de eșec al probațiunii.

În acest context, lucrarea surprinde implicațiile caracteristicilor individuale, socio-familiale, socio-educative, dar și pe cele care implică dimensiunea procesului de consiliere/supraveghere asupra riscurilor ca ambele evenimente studiate, ieșirea prin eșec și prin succes să aibă loc, întrucât acestea oferă, pe de o parte, baza propunerii unor modele de intervenții preventive pentru a evita ieșirea prin eșec a minorilor și tinerilor din probațiune; pe de altă parte, oferă baza unor propuneri privind îmbunătățirea consilierii și asistării în perioada propriu-zisă a probațiunii ca minorii și tinerii să încheie procesul de

²³ Potrivit lui Giele și Elder (1998)

supraveghere prin succes, iar evenimentul concurent să nu se producă.

Scopul studiului este de a analiza dinamica ieșirilor din probațiune, prin evaluarea rezultatului probațiunii în rândul populației de minori și tineri, care au fost sancționați conform legislației în vigoare în perioada supusă investigației cu măsuri educative neprivative de libertate, din cadrul unității administrativ-teritoriale Cluj, Serviciul de Probațiune Cluj. În analiza dinamicii ieșirilor din probațiune, autoarea a urmărit evaluarea modalităților de ieșire din Serviciul de Probațiune, în rândul subiecților supuși investigației - ieșirea prin succes sau succesul probațiunii și ieșirea prin eșec sau eșecul probațiunii, potrivit terminologiei stabilite în introducerea lucrării.

Obiective științifice - Obiectivul general al cercetării îl constituie studierea unui cadru general de analiză care implică: modalitățile de ieșire și durata șederii minorilor/tinerilor în Serviciul de Probațiune, alături de o serie de caracteristici ale subiecților supuși investigației care pot influența modalitatea de ieșire din probațiune. S-a urmărit ilustrarea unui tablou general privind durata șederii în probațiune și modalitatea de ieșire din probațiune, prin studierea unor caracteristici ale subiecților investigați care ar putea influența pe de o parte șansele de ieșire prin succes sau pe de altă parte, riscul de ieșire prin eșec din probațiune.

Obiective științifice specifice - S-a urmărit stabilirea unui cadru operațional cu date sociale relevante pentru evaluarea eficacității măsurii probațiunii prin raportarea la modalitatea de ieșire din probațiune (prin succes sau prin eșec), în raport cu o serie de caracteristici identificate în populația investigată:

- Ü Evaluarea dimensiunii fenomenului de ieșire prin eșec din probațiune în rândul minorilor/tinerilor care au intrat în probațiune;
- Ü Identificarea predictorilor care pot fi asociați cu ieșirea prin succes, respectiv cu ieșirea prin eșec din probațiune;
- Ü Identificarea categoriilor de subiecți care sunt mai predispuse riscului de a ieși prin eșec din probațiune;
- Ü Furnizarea unor date statistice care descriu situația minorilor/ tinerilor din sistemul de probațiune la nivel județean;
- Ü Elaborarea unui set de recomandări cu scopul de îmbunătățire a procesului de reintegrare prin formularea unor propuneri care pun accentul pe caracteristicile

consilierii în privința cărora s-au găsit dovezi semnificative statistic că influențează modalitatea de ieșire din sistemul de probațiune.

Ipotezele de cercetare care au ghidat demersul de cercetare sunt următoarele:

- Ü Există diferențe semnificative între subpopulațiile variabilelor care fac referire la caracteristicile individuale, socio-familiale, socio-educative și caracteristicile consilierii în ceea ce privește durata șederii lor în probațiune.
- Ü Subiecții majori, de gen masculin, de etnie română, din mediul urban, care au trecut prin sistemul instituțional de protecție a copilului și care provin din medii familiale disfuncționale, caracterizate de conflicte, emigrarea părinților, infraționalitate, care au un nivel scăzut de școlarizare, nu au o calificare profesională, nu sunt motivați pentru schimbare și nu colaborează cu consilierul de probațiune sunt mai predispuși să iasă prin eșec din sistemul de probațiune.
- Ü Minorii de gen feminin, de etnie română, din mediul urban, care beneficiază de suport familial, au un nivel crescut de școlarizare, sunt implicați în activități lucrative în cursul perioadei de supraveghere și care colaborează cu consilierul de probațiune pe durata supravegherii au șanse mai mari să părăsească sistemul de probațiune prin succes.

Metode, instrumente și tehnici de cercetare utilizate. Metodologia cercetării s-a bazat pe o cercetare selectivă asupra populației compuse din minorii și tinerii care au fost sancționați cu măsuri educative neprivative de libertate, în perioada anilor 2001-2014, aflați în evidența Serviciului de Probațiune. Cercetarea a avut o natură descriptivă și evaluativă a dinamicii ieșirilor din evidența Serviciului de Probațiune în rândul subiecților supuși investigației (minori și tineri) din unitatea administrativ-teritorială a județului Cluj.

Design-ul cercetării cantitative a fost de tip longitudinal retrospectiv - exhaustiv, culegerea informațiilor a fost posibilă folosind metoda analizei documentelor sociale scrise - oficiale (dosarele de probațiune ale minorilor și tinerilor aflate în evidența Serviciului de Probațiune), în vederea alcătuirii bazei de date care a fost utilizată în studiul prezent și analiza evenimentelor biografice. Metoda **analizei evenimentelor biografice** a fost utilizată în cercetarea prezentă cu scopul de a studia duratele de

neexperimentare sau de „supraviețuire”²⁴ față de unul sau mai multe evenimente de viață, în cursul unei perioade de expunere la risc (...), fiind investigat riscul de a experimenta unul sau mai multe evenimente, pe întregul interval de timp în care individul este expus riscului (pe întreaga durată a șederii în probațiune). În cercetarea proprie, subiecții investigați au fost expuși riscului pe toată durata șederii lor în probațiune, perioada de supraveghere fiind în sine o perioadă de expunere la risc a acestora. În funcție de apariția evenimentului sau lipsa apariției evenimentului au fost utilizate funcțiile de supraviețuire, dar și rata hazard pentru o interpretare punctuală a rezultatelor. Astfel, fiecare subiect este urmărit de la un moment de start (intrarea în probațiune), până la momentul trunchierii informației (ieșirea din probațiune). În cazul subiecților investigați, avem un singur timp de așteptare, la finalul căruia are loc evenimentul studiat (ieșirea din probațiune fie prin succes sau prin eșec).

Alături de cercetarea cantitativă am folosit **cercetarea calitativă** care a permis conturarea unor dimensiuni explorate în studiu, pe care cercetarea cantitativă prin specificul ei nu ar fi permis - analiza de profunzime a unor dimensiuni care vizează percepția subiecților investigați asupra evenimentelor din viața lor, înainte de intrarea în probațiune asupra comportamentului delincvent, dar și după acest eveniment. A fost explorată astfel, percepția subiecților asupra evenimentelor de viață, a contextelor situaționale care au condus la intrarea lor în lumea delincvenței (ce au trăit; cum au trăit; când s-a declanșat comportamentul delincvent – motivul; prin ce evenimente de viață au trecut; cum au luat decizia de a comite acte delincvente, dar și ce înseamnă pentru ei perioada de supraveghere și cum se raportează la conținutul măsurilor impuse de instanță.

Descrierea populației investigate - Populația investigată a fost constituită din toți minorii și tinerii aflați în evidența Serviciului de Probațiune din județul Cluj în perioada anilor 2001-2014. Subiecții investigați din intervalul de timp menționat au ieșit definitiv din evidența Serviciului de Probațiune prin două modalități care au fost analizate în lucrare și anume, prin succes sau prin eșec. Cohorta de intrare, precum și cea de ieșire din Serviciul de Probațiune este formată din 244 de minori și tineri. În timp ce intrările subiecților în probațiune au loc în perioada 2001-2013, se observă că ieșirile din probațiune sunt decalate cu un an, având loc în intervalul 2002-2014. Cele mai multe

²⁴ Mureșan, 2012

intrări și ieșiri din Serviciul de Probațiune au loc în anul 2007. În acest an intră în evidența Serviciului de Probațiune 39 de minori, care reprezintă 16 % din numărul total al minorilor intrați în probațiune în perioada anilor 2001-2014, iar pe de altă parte, ies din probațiune 37 tineri care reprezintă 15,2 % din numărul tinerilor care ies din probațiune în perioada 2002-2014. Până în anul 2007, 63,9 % din totalul minorilor intră în probațiune, în timp ce doar o jumătate reușește să părăsească Serviciul de probațiune (31,1%), fapt ce atrage atenția asupra procesului de supraveghere, aducând în prim plan factorii care ar putea prelungi sau dimpotrivă scurta șederea în probațiune.

Numărul maxim de subiecți care ies din probațiune se atinge în anul 2007, reprezentând 37 din numărul total al minorilor. Dintre aceștia, 67,6 % (25 subiecți) sunt minori cu vârsta cuprinsă între 14-16 ani, 10,8 % (4 subiecți) au vârsta de 17 ani și restul de 21,6 % (8 subiecți) sunt tineri cu vârsta peste 18 ani. Dintre minori, 32,4% au petrecut în Serviciul de Probațiune între 0-12 luni, în timp ce omologii (tinerii), reprezentând aproximativ 20% au petrecut până la 2, 3 sau 4 ani în cadrul Serviciului de Probațiune. În ceea ce privește numărul maxim al ieșirilor *per* categorie de vârstă, se observă că pentru categoria de vârstă 14-16 ani, maximul este atins în anul 2007. Numărul maxim de subiecți cu vârsta de 17 ani care părăsesc Serviciul de Probațiune, se atinge în anul 2012, reprezentând 44,8% din numărul celor care au ieșit din probațiune în acel an, în timp ce pentru tinerii cu vârsta de 18 ani -21 ani, valoarea maximă în ceea ce privește numărul de ieșiri din probațiune este atinsă în anul 2011, reprezentând 54,8% (17 persoane) din numărul celor ieșiți în acel an. De asemenea, se observă că marea majoritate a subiecților ieșiți din Serviciul de Probațiune, cu excepția anului 2014, petrece până la un an în probațiune (31,6% din numărul total al minorilor), în timp ce în anul 2010 este atins maximul în ceea ce privește durata petrecută în probațiune, adică între 61-72 luni, reprezentând 20,8 % din totalul minorilor ieșiți în acest an. Cei care părăsesc Serviciul de Probațiune în primele 24 luni, reprezintă jumătate din numărul celor ieșiți per total, în perioada 2001-2014. În ceea ce privește repartitia infracțiunilor pe categorii de vârstă, se observă că 39,8% din infracțiuni sunt comise de minori cu vârsta între 14-16 ani, procent apropiat de numărul infracțiunilor comise de cei majori (37,3%), iar cei cu vârsta de 17 ani au comis 23% din numărul total de infracțiuni. În toate categoriile de vârstă, cele mai frecvente infracțiuni sunt furtul calificat (72,1%) și

tâlhăriile (14,8%). Minorii cu vârsta între 14-16 ani, comit 39,8% din furturile calificate și 47,2% din tâlhării, în timp ce furturile calificate se regăsesc în rândul a 72,2% din minorii care se află în această categorie de vârstă, în timp ce tâlhăriile reprezintă 17,5%. Din cea de-a doua categorie, a subiecților cu vârsta de 17 ani, 67,% au comis furturi calificate și 12,5% tâlhării. În această categorie de vârstă sunt comise 21,6% dintre furturile calificate și 19,4% din tâlhării. De asemenea, în această categorie de vârstă sunt comise jumătate din cazurile de prostituție. 74,7% din cei cu vârsta de 18 ani și peste au comis furturi calificate și 13,2% din ei au comis tâlhării. 38,6% din totalul furturilor calificate se regăsesc în cazul persoanelor majore și 33,3% din tâlhării. În ceea ce privește această categorie de vârstă se poate observa și cel mai ridicat procent al cazurilor de ultraj (66,7%).

Variabile utilizate în cercetare

1. Variabile dependente - Evenimentul studiat în cadrul studiului este ieșirea subiecților supuși investigației din cadrul Serviciului de Probațiune. Ieșirea din Serviciul de Probațiune a fost operaționalizată prin succes (minorul/tânărul a respectat măsurile și obligațiile impuse de instanță și a părăsit Serviciul de Probațiune la expirarea termenului de supraveghere) și prin eșec (minorul/tânărul a încălcat măsurile și obligațiile impuse de instanță, măsura educativă neprivativă fiind revocată). În studiul prezent, eșecul a fost operaționalizat prin toate formele care au condus la ieșirea subiecților din Serviciul de Probațiune înainte de încheierea termenului de supraveghere - revocarea datorită încălcării măsurilor și obligațiilor impuse de instanță, arestarea /încarcerarea/internarea pentru comiterea unei/unor noi infracțiuni în termenul de încercare, fără a analiza în studiu în mod particular una dintre formele menționate; acest fapt s-a datorat atenției îndreptate de către autoare doar asupra fenomenului general și asupra efectelor pe care le au anumite variabile asupra ieșirii prin eșec din probațiune indiferent sub ce formă (fie revocare datorită încălcării măsurilor și obligațiilor impuse de instanță, fie încarcerării/internării datorită comiterii unui noi infracțiuni în termenul de încercare/supraveghere), pe care aceasta le-a considerat importante în analiza sa.

2. Variabilele independente: Variabile independente au fost grupate în patru categorii: caracteristici socio-demografice ale minorului/tânărului; caracteristici socio-familiale ale minorului/tânărului; caracteristici socio-educative ale minorului/tânărului; caracteristici ale procesului de consiliere în perioada supravegherii;

Procesul de analiză a datelor obținute în demersul de cercetare a presupus două tipuri de analize, **analiza univariată și analiza bivariată**. Analiza univariată a permis o analiză descriptivă a populației investigate în raport cu o serie de caracteristici stabilite în subpopulații, în funcție de modalitatea de ieșire a minorilor/tinerilor din evidența Serviciului de Probațiune/ de rezultatul probațiunii.

Concluziile selective ale analizei univariate arată că subiecții care au părăsit Serviciul de Probațiune prin succes și au respectat măsurile și obligațiile impuse de instanță reprezintă aproximativ trei sferturi din populația investigată, și anume, 71,7%, în timp ce 28,3%, din subiecții investigați reprezintă procentul subiecților care au părăsit probațiunea prin eșec și au încălcat măsurile și obligațiile impuse de instanță. Populația investigată a fost formată majoritar din subiecți de gen masculin, 92,6%, iar 7,4% au fost subiecți de gen feminin. În ceea ce privește categoria de vârstă a subiecților care intră în probațiune, majoritatea lor se încadrează în intervalul de vârstă 14-16 ani, un procent de 39,8%, urmată de categoria 17 ani cu 23% și categoria 18-21 ani cu 37,3%. 66,0% din subiecți sunt de etnie română, urmată de etnia rromă, 31,6% și alte etnii 2,5%. 84% din subiecții investigați nu au avut antecedente penale la intrarea în probațiune, acestea fiind prezente în 16% din subiecți.

Analiza bivariată este analiza simultană a două variabile, cu scopul de a stabili relația empirică dintre acestea, în plus față de analiza univariată, folosită în cercetarea socială, implică determinarea relațiilor dintre variabile²⁵, aspect urmărit și în studiului prezent. Prin analiza bivariată am evaluat dinamica celor două evenimente studiate, ieșirea din probațiune prin succes și eșec. Pe întreaga durată a șederii în probațiune supraveghere subiecții investigați au fost expuși riscului ca unul dintre evenimente amintite să aibă loc. Evenimentele studiate, ieșirea prin succes și ieșirea prin eșec a subiecților din Serviciul de Probațiune sunt două evenimente concurente, ce se exclud reciproc și au loc cu intensități diferite, în anumite intervale de timp, aspect analizat în

²⁵ Babbie, 2010, p. 562.

cadrul studiului. Pentru a descrie modalitățile de ieșire urmărite în cadrul studiului, autoarea a descris grafic prin funcțiile de supraviețuire modul în care variază proporția de subiecți care a ieșit prin succes sau prin eșec din Serviciul de Probațiune. Pentru a stabili dacă există diferențe între modalitățile de ieșire în rândul celor care ies prin succes și prin eșec din Serviciul de Probațiune, a fost utilizat testul *Log-Rank*, în vederea validării rezultatelor, pentru a afirma dacă funcțiile de supraviețuire diferă între subpopulații, în funcție de modalitatea de ieșire din probațiune.

Am considerat oportun prezentarea variabilei dependente **modalitatea de ieșire prin eșec**, ca variabilă dependentă de timp, ce a fost calculată prin raportarea la durata șederii minorului/tânărului în probațiune (durată exprimată în luni). Atenția a fost îndreptată asupra indicatorilor *media și mediana*, care au descris distribuția duratei de ședere a subiecților investigați în Serviciul de Probațiune.

Concluziile selective ale analizei bivariate privind dinamica ieșirilor din probațiune în populația de minori și tineri din probațiune relevă faptul că, în cazul subiecților care ies prin eșec din Serviciul de Probațiune (28,3%), durata medie pe care o petrec în probațiune (sau durata perioadei de supraveghere) este de 33.790 de luni (aproximativ 34 de luni *per* subiect), spre deosebire de cei care părăsesc Serviciul de Probațiune la finalul perioadei de supraveghere, prin succes (71,7%) și care petrec în medie în probațiune 51.083 de luni (aproximativ 52 de luni *per* subiect). O durată mai lungă petrecută în probațiune de către subiecții investigați poate explica șansele mai mari de a încheia procesul de supraveghere la expirarea termenului de supraveghere, fără ca impunerea altor măsuri să fie necesară. Acest lucru este datorat în special eficacității și eficienței pe care au avut-o programele de intervenție și/sau tratament care le-au fost adresate subiecților și receptivitatea lor *vis-à-vis* de aceste programe. În cazul subiecților care părăsesc Serviciul de Probațiune în primele 34 de luni de la intrarea în probațiune, cel mai adesea, ei nu reușesc să se conformeze pe termen lung restricțiilor impuse pe durata perioadei de supraveghere și încalcă măsurile și obligațiile impuse de instanță și nu înțeleg conținutul acestora (*e.g.*, evitarea unui anumit anturaj, evitarea unor activități din categoria celor adictive, ca jocurile de noroc sau consumul de droguri, frecventarea unor cursuri școlare, *etc.*), motive care conduc la revocarea măsurii în curs și impunere de noi măsuri, cel mai adesea, privative de libertate.

Concluziile analizei bivariante arată că eșecul probațiunii este un fenomen ce începe mai devreme și se încheie în primele 20 luni de la intrarea subiectului în probațiune, în timp ce succesul probațiunii este un fenomen mai îndelungat, existând evenimente care apar chiar și după 40 de luni de la intrarea în probațiune. Pentru ambele evenimente, cele mai mari rate au fost înregistrate în perioada 10-20 luni, astfel subiecții ieșind din probațiune după ce petrec în supraveghere între 1 an și un an și jumătate.

Lipsa resurselor financiare, lipsa școlarizării, precum și lipsa motivației pentru schimbare sunt caracteristici care întârzie până la 70 luni ieșirea tinerilor din Serviciul de Probațiune, aceste caracteristici având nevoie de un timp mai îndelungat de intervenție în scopul schimbării lor. Pe de altă parte, vârsta și atitudinea colaborativă față de consilierul de probațiune sunt factori care accelerează ieșirea prin succes a minorului/tânărului din probațiune. Majoritatea subiecților cu vârsta între 14-16 ani ies cu succes din Serviciul de Probațiune în primele 10 luni, iar cei care au o atitudine colaborativă față de consilierul de probațiune ies în primele 20 luni de la intrarea în probațiune.

În ceea ce privește influența caracteristicilor individuale asupra modalității de ieșire din probațiune rezultatele, testului *Log Rank* arată că subiecții care au fost instituționalizați temporar într-un centru de plasament sunt expuși și unui risc crescut de a ieși prin eșec din Serviciul de Probațiune, față de cei care nu au trecut prin această măsură de protecție ($\chi^2 = 8,279$; $p=0,004$). În cazul ieșirii prin succes există diferențe între categoriile de vârstă, respectiv subiecții cu vârsta cuprinsă între 14-16 ani ies mai repede din probațiune față de celelalte categorii (respectiv 17 ani și 18-21 ani) ($\chi^2=11,105$; $p=0,004$). În ceea ce privește influența caracteristicilor socio-familiale asupra modalității de ieșire prin eșec din probațiune, se înregistrează rezultate semnificative statistic pentru variabilele „încarcerare părinți/ rude apropiate” ($\chi^2=10,591$, $p=0,001$), „emigrare părinte/părinți” ($\chi^2=4,844$, $p=0,028$) și suport familial ($\chi^2=16,090$, $p<0,001$). Astfel, că cei care au părinți încarcerați și cei care nu beneficiază de suport familial pe durata supravegherii sunt expuși și unui risc crescut de a ieși prin eșec din probațiune, în timp ce lipsa fenomenului de emigrare este asociat cu eșecul măsurii de supraveghere. Pe de altă parte, în ceea ce privește ieșirea prin succes din probațiune, subiecții care au părinți care nu se confruntă cu probleme de sănătate au șanse mai mari să iasă din probațiune prin succes decât omologii lor ($\chi^2=4,067$; $p=0,044$).

Caracteristicile socio-educative produc efecte semnificative doar pentru fenomenul ieșirii prin eșec din Serviciul de Probațiune, în timp ce șansele de succes nu diferă semnificativ între subpopulații. În ceea ce privește nivelul de școlarizare al subiecților, cei care nu au fost școlarizați sau au absolvit doar nivelul învățământului primar prezintă un risc mai mare de a ieși prin eșec din Serviciul de Probațiune. ($\chi^2=25,662$; $p<0,001$). De asemenea, subiecții care nu au o calificare profesională sunt mai predispuși să iasă prin eșec din probațiune ($\chi^2= 5,600$; $p=0,018$), precum și cei care nu sunt angajați în activități lucrative în perioada de supraveghere, față de cei care și-au asumat această responsabilitate în perioada de supraveghere ($\chi^2=12,904$; $p<0,001$).

În ceea ce privește caracteristicile procesului de consiliere în perioada supravegherii subiecții care nu sunt motivați pentru schimbare ($\chi^2=30,806$; $p<0,001$), care nu colaborează cu consilierul de probațiune ($\chi^2=125,533$; $p<0,001$) sau, în cazul cărora consilierul de probațiune nu colaborează cu școala ($\chi^2=17,390$; $p<0,001$) sau cu părinții/bunicii ($\chi^2= 10,142$; $p=0,001$) sunt expuși unui risc crescut de a ieși prin eșec din probațiune față de cei din subpopulațiile asociate variabilelor studiate. Pe de altă parte, ieșirea prin succes din probațiune se identifică într-o mai mare măsură la subiecții care au întâlniri săptămânale cu consilierul de probațiune ($\chi^2=13,898$, $p=0,003$), care au o atitudine colaborativă față de consilierul de probațiune ($\chi^2= 5,825$; $p=0,016$) și, în cazul cărora consilierul de probațiune colaborează cu școala ($\chi^2= 6,410$; $p=0,011$) sau consultă alte surse (e.g., loc de muncă, vecini, etc.) ($\chi^2=8,071$; $p=0,004$).

În concluzie, cel mai important efect în ceea ce privește modalitatea de ieșire prin eșec din probațiune în rândul subiecților investigați îl înregistrează lipsa atitudinii colaborative a minorului/tânărului față de consilierul de probațiune ($\chi^2= 125,533$, $p<0,001$), în timp ce pentru ieșirea prin succes din probațiune cel mai puternic efect este reprezentat de frecvența întrevederilor dintre subiect și consilierul de probațiune ($\chi^2=13,898$, $p=0,003$). Se observă că factorii care au cea mai mare influență asupra modalității de ieșire din Serviciul de Probațiune sunt cei care țin de procesul de consiliere în perioada de supraveghere. Prin urmare, intervențiile din domeniul probațiunii care au ca scop reintegrarea socială a minorilor/tinerilor pentru care s-a aplicat această măsură trebuie îndreptate în această direcție. Pentru reușita procesului de supraveghere și, prin urmare, obținerea unui rezultat favorabil în privința ieșirii minorului/tânărului din

Serviciul de Probațiune este necesară menținerea unei legături permanente între consilierul de probațiune și minor/tânăr, indiferent de tipul interacțiunilor care au loc între cei doi. Pe de altă parte, cu cât frecvența întrevederilor dintre tânăr și consilierul de probațiune este mai ridicată iar contactul dintre cei doi se realizează față în față există șanse mai mari să se stabilească o relație de colaborare între minor/tânăr și consilierul de probațiune, factor demonstrat în cadrul analizei că poate reduce riscul ieșirii subiecților investigați prin eșec din Serviciul de Probațiune.

Alături de analizele prezentate în cadrul studiului am utilizat regresia Cox, a ratelor hazard proporționale ce identifică variabilele care sunt predictorii ai ieșirii prin eșec din Serviciul de Probațiune în rândul subiecților investigați. În cadrul acestei analize, am optat pentru studierea ieșirii minorilor/tinerilor prin eșec din Serviciul de Probațiune, deoarece am considerat că rezultatele utilizării regresiei Cox, sunt mai utile în identificarea predictorilor privind riscul de eșec al probațiunii. În acest sens, au fost testate **5 modele** care fac referire la caracteristicile individuale, socio-familiale, socio-educative, caracteristici ale procesului de consiliere, caracteristici care fac referire la factorii de mediu și caracteristicile locative ale subiecților din probațiune.

În concluzie, rezultatele analizei Cox arată că toate modelele reușesc să explice riscul de ieșire prin eșec în rândul subiecților din Serviciul de Probațiune, însă cel mai puternic model este cel al factorilor care implică procesul de consiliere în perioada supravegherii. Modelul 4, care include caracteristici specifice procesului de consiliere în perioada de supraveghere reușește să explice în cea mai mare măsură riscul ieșirii din Serviciul de Probațiune prin eșec ($\chi^2 = 132,772$; $p < 0,001$). Pentru modelul care include caracteristicile socio-familiale se înregistrează o scădere cu 32,298 a valorii *Likelihood* ($df=8$, $p < 0,001$), aproape egală cu valoarea obținută pentru modelul caracteristicilor socio-educative ($\chi^2 = 33,344$, $df=4$, $p < 0,001$).

Modelul care ia în considerare influența anumitor factori de mediu indică o scădere de 20,676 a valorii $-2 \text{ Log Likelihood}$ la 651,866 ($df=5$, $p=0,002$), în timp ce ultimul model, cel al factorilor locativi, înregistrează o scădere de 27,067 ($df=3$, $p=0,001$) față de modelul de referință.

Cercetarea calitativă. Impactul evenimentelor de viață asupra comportamentului delincvent în populația de minori și tineri din probațiune

Demersul de cercetare calitativ își propune o incursiune exploratorie în viața minorilor și tinerilor aflați în probațiune, cu scopul de a afla percepția acestora asupra evenimentelor de viață cu care s-au confruntat până la intrarea în probațiune și inclusiv, asupra intrării lor în probațiune, în contextul dezvoltării comportamentului delincvent și a raportării lor la conținutul măsurilor și obligațiilor impuse de instanță. În cercetarea calitativă am urmărit realizarea unei hărți a factorilor/evenimentelor de viață importante care au favorizat incursiunea minorilor/tinerilor în lumea delincvenței, prin care să reconstruiască traseul evenimentelor importante din viața subiecților supuși investigației, care au avut un impact semnificativ asupra comportamentului delincvent și asupra intrării în probațiune și modul în care subiecții s-au raportat la cadrul măsurilor și obligațiilor impuse de instanță. Interesul a fost, astfel, îndreptat asupra rolului pe care diferite evenimente din viața subiectului (*e.g.*, abandonul părinților, divorțul părinților, schimbarea domiciliului, abandonul școlar, *etc.*) l-a avut asupra orientării lui spre delincvență, dar și asupra perioadei din probațiune și a ceea ce a însemnat probațiunea ca sancțiune pentru subiect, în contextul respectării măsurilor și obligațiilor impuse de instanță, alături de factorii/ caracteristicile care favorizează respectarea măsurilor și obligațiile impuse de instanță. Prin acest demers, autoarea a dorit să evidențieze și modul în care subiecții investigați se raportează la probațiune ca sancțiune (la măsurile și obligațiile impuse de instanță).

Scopul demersului calitativ a fost determinarea percepției minorilor/tinerilor aflați în Serviciul de Probațiune Cluj asupra supravegherii, raportată la contextul evenimentelor de viață cu care s-au confruntat aceștia înainte și după intrarea în probațiune.

Întrebările de cercetare care au ghidat demersul de cercetare calitativ au fost următoarele:

- ü Care sunt evenimentele de viață majore cu care s-au confruntat minorii/tinerii aflați în probațiune ?
- ü Cum au influențat evenimentele de viață traiectoria comportamentului delincvent

- în cazul minorilor/tinerilor aflați în probațiune?
- Ü Când au început minorii/tinerii aflați în probațiune să se implice în acte delincvente?
 - Ü Care este percepția minorilor/tinerilor asupra procesului de supraveghere (măsurile și obligații impuse de instanță)
 - Ü Care este percepția minorilor/tinerilor asupra resurselor prezente în viața lor în raport cu reușita procesului de supraveghere?

Caracteristicile lotului de subiecți intervievați

Alegerea lotului de subiecți s-a realizat în baza unor criterii care au vizat vârsta subiecților și durata de ședere în probațiune (șederea subiecților în probațiune să nu aibă o durată mai mică de trei luni și să nu depășească 1 an). Interviuurile au fost realizate cu 5 subiecți (inițial au fost validați pentru studiu 8 subiecți, însă trei dintre ei au refuzat colaborarea în privința interviuării lor) care la momentul interviuării se aflau în probațiune. Au fost realizate 5 studii de caz.

Metode, tehnici și instrumente de cercetare – au fost utilizate metoda biografică, interviul și studiu de caz.

În concluzie, studiile de caz relevă informații de profunzime referitoare la istoria fiecărui subiect înainte și după intrarea în sistemul de probațiune, evidențiind evenimentele de viață, punctele de cotitură cu care s-au confruntat și impactul acestora asupra comportamentului delinvent; modul în care subiecții s-au apropiat de lumea delincvenței, dar și care este percepția lor asupra evenimentelor de viață după intrarea în probațiune și modul în care s-au raportat la cadrul măsurilor și obligațiilor impuse de instanță. Totodată, pun în evidență rolul supravegherii și ce a însemnat probațiunea ca sancțiune pentru fiecare dintre subiecții investigați și cum au valorificat, în cazurile pozitive, resursele oferite pe durata șederii în probațiune (cursuri de școlarizare, cursuri de calificare, programe de tratament/îngrijire, *etc.*) aspecte care, în cercetarea cantitativă, nu ar fi putut fi surprinse la acest nivel.

În ciuda faptului că fiecare subiect a avut povești de viață diferite, există teme comune ale acestora. Astfel, toți subiecții au început să se implice în activități cu caracter

antisocial datorită contextului socio-familial problematic caracterizat prin absența sau insuficiența supravegherii parentale și a controlului parental, apariția unor evenimente cu impact negativ asupra subiecților, tensiuni la nivelul relațiilor familiale, lipsa resurselor materiale. Acest lucru se datorează faptului că toți subiecții vin din familii separate, în care neajunsurile și lipsurile materiale i-au determinat pe părinți să își îndrepte atenția mai degrabă asupra acestora, decât asupra copiilor și educării lor. Control parental deficitar, lipsa supravegherii parentale, conflictele familiale și lipsa relațiilor de comunicare (părinți-copii) au oferit subiecților libertatea de a face ce vor, de a se angaja în relații sentimentale precoce, de a adera la un anturaj delincvențial, de a petrece cât mai mult timp în compania prietenilor, de a fi absentă în mod repetat de la școală, *etc.* Cei mai mulți nu au avut șansa de a avea preocupări care să îi distragă de la angajarea în lumea delincvenței și nici prieteni sau persoane apropiate din anturaj care să fie pentru ei modele constructive și care să îi ajute să își formeze o viziune asupra viitorului lor și asupra unor valori universale valabile ca binele și răul.

Unii dintre subiecți s-au simțit neglijați, abuzați fizic, nu au fost iubiți și ascultați, aspecte care i-au determinat să se revolte împotriva părinților: *„A fost o răzbunare împotriva lor, vroiam să îi fac să sufere așa cum m-au făcut ei, dar nu cred că am reușit”* (mărturiile lui A. privitoare la relația sa cu părinții); *„Am fost foarte afectată, dezamăgită și m-am simțit trădată de ei și că pentru ei nu a contat părerea mea legată de divorțul lor, pe mine nu m-au întrebat nici ce simt, nici ce îmi doresc, nimic”* (mărturiile lui B. cu privitoare la relația cu părinții).

Pe durata șederii în probațiune patru din subiecții investigați au reușit să respecte măsurile și obligațiile impuse de instanță (au continuat cursurile de școlarizare și au urmat cursuri de calificare profesională, au fost implicați în programe de consiliere intensive care să îi ajute să își depășească comportamentul delincvent (*e. g.*, consiliere psihologică), dar și alte măsuri care au fost impuse. Modul în care s-au raportat la cadrul măsurilor și obligațiilor impuse de instanță și cum au receptat măsura probațiunii subiecții intervievați este expus prin mărturiile acestora:

- ▼ *„... pentru mine probațiunea a însemnat foarte mult (...) mereu m-a motivat doamna consilier ... iar măsurile și obligațiile pe care le-am avut de respectat nu au fost foarte grele și imposibil de respectat... poate la început, până am înțeles*

exact ce înseamnă fiecare măsură și obligație; dar doamna consilier mi-a explicat totul ca să înțeleg și nu am avut probleme de când vin regulat aici, vin cred lunar, ba la început am venit în fiecare săptămână, asta în primele 3 luni și apoi lunar; am primit foarte mult ajutor din partea doamnei consilier care tot timpul acesta m-a ajutat, cu școala, ... mereu a ținut legătura cu familia, cu școala ... ”(Mărturii ale lui E. cu privire la receptarea probațiunii, a măsurilor și obligațiilor impuse de instanță - ieșire prin succes).

- ▼ *„ ... am oricum atâtea condiții pe care trebuie să le respect ... cea mai grea e că trebuie să vin aici în fiecare săptămână și nu pot, am alte lucruri de făcut, îi greu de acolo de unde stau ei să ajung aici, câteodată nu am bani să vin ... și de mers la școală io nu pot, nu am fost și asta nu pot să fac acum ... pot să mă ducă la închisoare că la școala eu tot nu mă duc ... ”.* (Mărturii ale lui D. cu privire la receptarea probațiunii, a măsurilor și obligațiilor impuse de instanță - ieșire prin eșec)
- ▼ *„ ... a fost un șoc când am ajuns aici (...) dar am avut o șansă mare că am ajuns aici, nu mi-a fost deloc ușor să fac ce îmi zice doamna (n. consilierul de probațiune), să vin aici în fiecare lună, să mă duc în fiecare zi la școala și să stau la toate orele, am devenit mai responsabilă de când am venit aici și am înțeles că trebuie să respect anumite reguli, care nu mi s-au părut chiar ușoare dar nici imposibil să le respect, am cerut ajutor doamnei consilier la fiecare întâlnire, lunar mă văd cu dânsa și întotdeauna a avut răbdare să mă asculte și să mă îndrume, asta a contat foarte mult pentru mine...”* (Mărturii ale lui A. cu privire la receptarea probațiunii, a măsurilor și obligațiilor impuse de instanță - ieșire prin eșec).

Probațiunea ca măsură a reușit în cazurile prezentate, cu excepția unuia, să își atingă obiectivul, iar conținutul măsurilor și obligațiilor impuse de instanță au fost adecvat receptate de subiecții intervievați. Păstrarea în comunitate a acestor minori/tineri și sprijinirea lor în soluționarea problemelor (continuarea cursurilor școlare, urmarea unor cursuri de calificare profesională, urmarea unor programe de terapie/tratament privind controlul comportamentului adictiv, consiliere psihologică, implicarea părinților în sprijinirea copiilor) face ca această măsură să fie prioritară și dezirabilă în cazul minorilor

și tinerilor delincvenți în defavoarea măsurilor educative privative de libertate.

În concluzie, lucrarea prezentă problematizează evoluția comportamentului delincvent din perspectiva sociologică a cursului vieții prin investigarea rezultatului probațiunii ca sancțiune raportat la o populație de subiecți vulnerabilă, formată din minori și tineri. Argumentele prezentate și rezultatele cercetărilor fac ca această temă de cercetare să fie importantă, actuală și oportună la nivel național atât pentru comunitatea științifică, dar nu numai, reprezentând un pas modest în câmpul cercetărilor cursului vieții din domeniul probațiunii, care utilizează, ca metodă de analiză - analiza evenimentelor biografice.

Bibliografie selectivă

1. Agnew, R. (2003), "An integrated theory of the adolescent peak in offending", în *Youth and Society*, 34, 3, pp. 263-299.
2. Ayers, C. D., Williams, J. H., Hawkins, J. D., Peterson, P. L., Catalano, R. F., Abbott, R. D. (1999), "Assessing correlates of onset, escalation, de-escalation and desistance of delinquent behavior" în *Journal of Quantitative Criminology*, 15, pp. 277-306.
3. Babbie, E. (2010), *Practica cercetării sociale*. Editura Polirom, Iași.
4. Chung, I-J., Hill, K. G., Hawkins, J. D., Gilchrist, L. D. (2002), "Childhood predictors of offense trajectories" în *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 39, pp. 60-90.
5. Dumescu, I. (2008), „O istorie a probațiunii în România” în Canton, R. și Schiaucu, V. *Manual de probațiune*, pp. 8-25, Editura EuroStandard.
6. Elder, G. H., Jr., Kirkpatrick J.M, Crosnoe, R. (2003). "The emergence and development of life course theory" în J. Mortimer, M. Shanahan (Eds.), *Handbook of the life course* (pp. 3 – 22). New York, Plenum.
7. Farrall, S. (2013), *Rethinking what works with offenders: Probation, social context and desistance from crime*, Routledge, Taylor & Francis Group.
8. Gilee, J. A., Elder, G. H., jr. (Eds.) (1998), *Methods of life course research. Qualitative and Quantitative approaches*, Thousand Oaks, CA: Sage.
9. Glaze, L. E., Bonczar, T. P. (2009), *Probation and parole in the United States*. Washington, DC: U.S. Department of Justice Office of Justice Programs, disponibil la <http://ojp.gov/programs/corrections.htm> , accesat la 12 ianuarie, 2016.
10. Hagan, J. (1997), "Crime and capitalization: Toward a developmental theory of street crime in America" în Thornberry T. (Ed.), *Developmental theories of crime and delinquency*, pp. 287-308, New Brunswick, NJ. Transaction Publishers
11. McLellan, A. T., Lewis, D. C., O'Brien, C. P., Kleber, H. D. (2000), „Drug dependence, a chronic medicinal illness: implications for treatment, insurance, and outcomes evaluation” în *The Journal of American Medical Association*, 13, pp. 1689-1695.
12. McNeill, F. (2006), "A desistance paradigm for offender management" în *Criminology and Criminal Justice*, 6, 1, pp. 39-62.
13. Morgan, K. D. (1995), "Variables associated with successful probation completion" în *Journal of Offender Rehabilitation*, 22, 3, pp.141-153.
14. Morgan, K. D. (1994), "Factors associated with probation outcome" în *Journal of Criminal Justice*, 22, pp. 341-353.
15. Mureșan, C. (2012), *Schimbările comportamentului familial în Romania. O abordare din perspectiva cursului vieții*, Editura Presa Universitară Clujeană.
16. Sampson, R. J., Laub, J. H. (1993), *Crime in the making: Pathways and turning points through life*. Cambridge, Harvard University Press.
17. Taxman, F. S. (2009), "Effective community punishment in the United States: probation" în *Criminal Justice Matters*, 75, pp. 42-44.
18. Taxman, F. S. (2008), "No illusions: Offender and organizational change in Maryland's proactive community supervision efforts" în *Criminology and Public Policy*, 7, pp. 275-302.
19. Wachtel, T., McCold, P. (2004), *From restorative justice to restorative practices: Expanding the paradigm*. Lucrare prezentată la Conferința IIRP, (ed. a V-a, august, Vancouver), disponibilă la http://www.iirp.org/pdf/bc04_wachtel.pdf, accesată la 6 iulie 2013.
20. Vechiul Cod Penal al României.
21. Noul Cod Penal al României.
22. Legea 123/2006 privind statul personalului de probațiune.
23. Legea 252/2013 privind organizarea și funcționarea sistemului de probațiune.
24. Ordonanța de Guvern nr. 92/2000 privind organizarea și funcționarea serviciilor de reintegrare socială și supraveghere a executării sancțiunilor neprivative de liberate.
25. H.G. nr. 1239/2000 privind aprobarea Regulamentului de aplicare a dispozițiilor Ordonanței Guvernului nr. 92/2000 privind organizarea și funcționarea serviciilor de probațiune a fost republicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 844 din 16.12.2008.
26. Regulamentul de aplicare a dispozițiilor O.G. nr. 92/2000 privind cadrul procedural al instituției probațiunii.

27. Legea nr. 211/2004 privind unele măsuri pentru asigurarea protecției victimelor infracțiunilor.
28. Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului privind evaluarea minorilor care au comis fapte penale, dar nu răspund penal.
29. Legea nr. 327/2006 privind salarizarea și alte drepturi ale personalului din serviciile de probațiune.

drd. Ioana Toma-Baumgarten